

NICOLE LUNDRIGANOVÁ

NÁHRADNÍK

≡ KNIHA ZLIN

„Někdy si myslím, že si libuji v utrpení.
Pravdou však je, že bych dal přednost něčemu jinému.“

Fernando Pessoa: *Kniha neklidu*

Ačkoli výčitkami svědomí netrpím, zajímá mě pojem viny a nevin. V dětství mě bavilo klečet na betonové podlaze ve sklepě, konstruovat složité mechanismy a dumat: *Která součást celého systému je viníkem?* Někdy vyletěl tenký nůž a poničil tapety, jindy se vymrštila jehla a propíchlá balonek. Jednou se mi dokonce povedlo sestrojít aparát, kde se nabroušené čepele nůžek secvakly na fotografii mého otce. Přeshmiky ho přímo přes hubený krk. Když zrnitý snímek jeho obličje odletěl doleva a tělo v obleku doprava, začala ve mně hlodat otázka, která část soustrojí je za tu destrukci vlastně zodpovědná. Mé ďábelské stroje nebyly nic víc než skrumáž neživých předmětů: krocketové koule, skládací metry, zaolejované pružiny, plastové misky a ohnuté lžíce. Pokud pro každý z nich platí jednoduché zákonitosti příčiny a následku, lze za viníka prohlásit ocelové kuličkové ložisko, ačkoli se vůbec nedostalo do styku s letící plechovkou barvy? Může za všechno gumička, i když neměla jinou možnost než napnout se a prasknout? Podle mého názoru se odpovědnost dělila mezi všechny součásti rovným dílem. Vina polapená v útrokách mocného stroje. Nikdy nespočívala na

špičce mého prstu. Nikdy v zákmitu mého zápěstí. Nikdy se neskrývala v dlani mé ruky.

Tenhle můj koníček vznikl kvůli Knoflíkovi. Nejenže to byla moje mladší sestra; patřila mi se všemi právy i povinnostmi, jež z toho vlastnictví plynuly. Mé důmyslné vynálezy v ní měly probouzet tvořivost a napomáhat rozvoji jejích rozumových schopností. Během montáže každého mechanismu se motala kolem. Šťastná konstanta. Musím přiznat, že mi její pozornost lichotila. Když se konstrukce celého díla chýlila ke konci, netrpělivě kňourala a nemohla se dočkat, až jí dovolím spustit řetězec událostí. Považovala to za své privilegium. Bavilo ji pozorovat, jak se najednou všechno rozpožhybuje, to však nebylo mým prvořadým cílem. Pro mě bylo důležité, aby si uvědomila svůj vlastní podíl, své možnosti. Aby pochopila, že i ona se může stát hybatelem děje.

Byl to však omyl. Vhození kamene do kýblu nebo průchod kuličky tunelem na výsledku nic nezměnil – ani u mnou zkonstruovaného mechanismu, ani v životě mé sestry. Přiznávám ovšem, že vidět ji umírat mě silně poznamenalo. Bylo to velké poučení. Už nikdy nebudu skrývat tvář a váhat. Víckrát už nedopustím, aby se mi věci vymkly z rukou.

Když v současné situaci došlo k jistému zvratu, má první myšlenka patřila mému selhání s Knoflíkem. Tentokrát to bude jinak. Tuhle záležitost vyřeším rychle a efektivně. Nůž nebo placatý kámen by sice celý problém rázem zlikvidoval, ale přišlo mi důstojnější sestrojít na počest mé sestry něco důmyslnějšího.

Den za dnem se mi v hlavě rodily nejrůznější plány, ale každý měl své mouchy. Štvalo mě to čím dál víc a jen s velkým úsilím se mi dařilo krotit vztek. Pak mě však ve škole při řešení bonusové otázky v testu z fyziky osvítila náhlá inspirace. Stačilo načrtnout si schéma červenou propiskou na bílý papír a pečlivě uschovat v důmyslné skrýši.

Během všech těch příprav mě neopouštěl pocit, že Knoflík se vznáší ve vzduchu kolem mě, nadšená z té nové hry. Bylo předem jasné, že zůstane se mnou. Ovšemže mě v tom nenechá. Určitě pochopí, že dělám jen to, co je potřeba. Že tentokrát už neklopýtnu. Jeden kamarád mi kdysi řekl: „Jediným přínosem chyby je to, že už ji víckrát neuděláš.“ Mám jeho slova uložená hluboko v paměti.

Přípravy na zadním dvorku šly jako po másle. Můj plán byl nekomplikovaný, nemělo význam usilovat o originalitu. Stačily mi k tomu dvě hodiny. Nejdřív vyšplhat na strom, opřít se zády o kmen a našroubovat hluboko do dřeva nejsilnější větve velkou kladku. O kousek dál pak bytelné ocelové oko. Při pohledu ze země to vypadalo uspokojivě. Součástky vypůjčené ze školní skříně s pomůckami byly mezi vadnoucím listím a podzimními stíny téměř neviditelné.

Pak přišel na řadu tenký provaz. Byl studený a ztuhlý, ale povedlo se mi ho složit do tvaru písmene C, pak zformovat do esíčka a zmáčknout uprostřed prsty. Osmkrát omotat, tady povolit a támhle přitáhnout, a špinavá žlutá šňůra se změnila v cosi krásného a dokonale přesného. S povzdechem prostrčím otvorem ve tvaru slzy ruku sem a tam. Pak smyčku připevním ke kovovému kroužku na další kladce a schovám ji do křoví. Spokojeně se vracím do prázdného domu, lehám si do postele a poslouchám, jak prudký déšť smývá veškeré stopy, které po mně zůstaly.

Po pár dnech nastane čas vrátit se na dvorek. Nijak mě netrápí, že by mě mohl někdo vidět; tma je hustá. Stačí sebrat ukryté vybavení a vylézt na strom. Cestou vzhůru uklouznu a prokousnu si dáseň. V ústech se mi hromadí krev, ale vyplivnout ji nemůžu. Nezbyvá než polykat a polykat, a i když se mi z toho dělá špatně, nijak mě to nezpomalí. Nejdřív musím protáhnout lanko skrz kladkostroj (jedna pevná kladka, druhá volná), pak přivázat jeden konec k ocelovému oku a druhý si upevnit klouzavým uzlem kolem pasu. Uchopím

do rukou oprátku a žasnu nad svou šikovností. Tyhle jednoduché mechanismy mám nejradši.

V tom okamžiku mi dojde, že i já jsem pohyblivá součást celého systému, prvek mé vlastní konstrukce. Představím si Knoflíka, jak se staví za mě, dřepne si a baculatýma ručkama mě chytne za ramena, připravená do mě strčit. Bude to naše společné dílo, ale nikdo z nás za něj neponese ani stín viny. To nedopustím, protože si to nezasloužíme. Knoflík mi pak tím svým dokonalým hláskem zaječí přímo do ucha: „Tši – á – dua – á – jen-na, teď!“

Knoflík. To moje sestra je důvodem, proč jsem tady. Všechno se změnilo, když se narodila, když ke mně přilnula. To pouto s sebou neslo obrovskou odpovědnost, jenže ve chvíli, kdy na tom nejvíc záleželo, mě zradila vlastní nerozhodnost. V měsících po její smrti jsem měla snahu ze všeho vinit ostatní, dnes však už vím, že Knoflík hnije v bílé rakvi hluboko pod zemí jen a jen kvůli mně. Nebylo snadné si to připustit, ale pohání mě to vpřed. Nutí mě to jednat, když ostatní strnou na místě.

Takže teď čekám. Sleduju ústí cestičky s provazem sevřeným v pěsti, číhám na zvuk nicnetušících kroků. A pro ukrácení dlouhé chvíle myslím na svou mladší sestru. Na náš společný příběh.

Po sto dvacátém třetím klepnutí nohou se staly dvě věci najednou: Warren Botts zaslechl cvaknutí toustovače a vzhledu na dvorku zahlédl cosi podivného. S nožem na máslo v ruce se přestal věnovat přípravě snídaně, přistoupil k oknu a zamžoural ven. Byla tam nějaká malá postavička, stála pod tlustou větví u kraje pozemku, čekala v příšeří. Sluneční světlo se sice teprve prodíralo skrz holé stromy, on ale přesto poznal její nepromokavou bundu, pruhovanou čepici s bambulí.

Rychle se přitiskl ke zdi a schoval se za závěs. Určitě ho viděla pobíhat po kuchyni v červeném flanelovém pyžamu, s vlasy rozježenými jako dikobraz. *Jejda*, pomyslel si, *jejda*. *Nebudu doma. Jestli zaklepe na dveře, tak nejsem doma.*

Tohle nečekal. Myslel si, že už tu záležitost urovnal, že to spolu vyřešili. Ty její nevyžádané návštěvy, čekání u dveří; jednou mu dokonce vlezla až dovnitř, když bylo odemčeno. Všechno to bylo krajně nevhodné. Má přece nárok na určité soukromí, jako všichni ostatní. Když seznámil se svými obavami ředitelku Fairleyovou, poradila mu, aby postupoval tvrdě. „Hlavně žádný manévrovací prostor,“ zdůraznila s úsměvem. Zuby měla úzké a béžové; měly stejnou barvu

jako její šaty s páskem a boty bez podpatků. „Vím, že jste tady jenom na zástup, ale přesto si nepřejeme jakýkoli náznak ne-
přístojností mezi učiteli a žáky.“ Warren dělal, co mohl, vy-
světloval, že je to jeho soukromý prostor, byť jen pronajatý.
Dívka pokrčila rameny a Warren měl z toho rozhovoru dobrý
pocit. Byl přesvědčen, že tím je celý problém vyřešený. Jenže
najednou tu byla zas, v neděli brzy po ránu, a znovu neopráv-
něně vnikla na jeho pozemek. Narušila jeho víkendovou ru-
tinu. Dva tousty. Půlka banánu. Horký čaj. Pak třicet minut
číst noviny a dotýkat se přitom jen okrajů papíru.

Jak tam tak stál, nůž mu vyklouzl z ruky, udeřil ho do
nártu a se zařinčením dopadl na linoleum. To vyděsilo ko-
coura Stephena, který seskočil ze židle a pelášil do obývá-
ku. Warren pohlédl dolů, spatřil skvrnu od másla na špičce
filcové bačkory a flek na podlaze. Sevřel ruku v pěst a jeho
rozčilení se přeměnilo v jiskřičku zlosti. Jedna jeho část by se
nejradši vyřítila ven na dvorek a začala ječet, zatímco druhá
část, ta silnější, chtěla raději předstírat, že si Amandy neví-
ml. Že tam není. Warren se o to usilovně snažil. Předstíral.
Pokoušel se přesvědčit sám sebe, že když něco nevidí, tak to
silou vůle dokáže nechat zmizet.

Odhrnul závěs a vykoukl z okna. Nehnula se odtud.
V pátek odpoledne ji našel sedět před domem na schodech
s opraveným testem z fyziky v ruce. Tentokrát dopadla bídňě.
Vlastně velice bídňě. „To je už potřetí, co jsi tady, Amando.“
Pokusil se ji obejít, ale naklonila hlavu tak, že se jí otřel noha-
vicí o tvář. „Můžeme to probrat v pondělí. Ve škole.“

„Můžeme to probrat teď, pane Bottsi,“ opáčila. Zvedla
k němu oteklé zarudlé oči a dodala, že ji máma určitě uškrtí.

„Ovšemže tě neuškrtí,“ odvětil tiše. „Možná bude zklama-
ná, ale to přece není konec světa. Je to jen jedna čtyřka. A jed-
na písemka.“ Pak ucítil teplo její ruky na vnitřní straně kolena
a nezbylo mu než udělat krok zpátky a přisednout si k ní.

„Nedokázala jsem se vůbec soustředit, pane Bottsi.“ Zatrásla písemkou ve vzduchu. „Musíte to nějak napravit.“

Nervózně přešlápl z nohy na nohu, sáhl si na brýle. Šest schodů. Osmnáct oválných suků ve dřevě. Dvě díry. „Já?“

Na opačné straně ulice se zvedla garážová vrata a Warren uviděl pana Wilkese, jednoho ze svých sousedů, jak si hoví v zahradním lehátku vecpaném vedle červeného pickupu. Plátno se prověsilo, takže měl zadnici jen pár centimetrů nad betonovou podlahou. Warren zvedl ruku a zamával, ale pan Wilkes dál popíjel z hnědé lahve a nijak nereagoval.

„Oni nejsou rozvedení, víte.“ Položila si písemku na klín. „Matka to odmítá, i když nám otec všechno ukradl. Je to husa.“

„Amando.“ Chtěl, aby už přestala mluvit, aby odešla od jeho domu.

„Prostě se sbalil a zmizel. Bez varování. Všecko nám sebral a rozdal to.“

„To mě mrzí.“

„Věděl jste, že ten pitomec prodává nějaké cetky na pláži na Floridě? Opice vyřezané z kokosů? S nějakou špínou, co s ní teď chodí? Není o moc starší než já, víte. Není to svinstvo, pane Bottsi?“

„Nevím, co na to říct.“

„Stačí, když řeknete, že je to podle vás svinstvo. Že vy byste nikdy nikomu nezničil život. Že byste něco takového nevyměnil za člověka, kterého máte rád.“

Warren hleděl přes ulici na rozpraskané příjezdové cesty, na bungalovy s tmavými okny, podobné jako vejce vejci, na obézního muže, možná tak sto třicet kilogramů, jak vytahuje z krabice další lahev. Nedokázal říct, proč si přitom vzpomněl na tatínka. Možná kvůli té zmínce o výměně. Vyměnil něco zbytečného a nezvratného za malého človíčka, který ho tak zoufale potřeboval. Warren zvedl ruku, dotkl se vlastního obličeje a uvědomil si, že se kdysi díval na svět dětskýma očima.

Na obloze se zablesklo a na schody dopadly velké krůpěje, okamžitě se vsakovaly do dřeva. Napočítal jich čtyřicet tři a pak řekl: „Začíná pršet, Amando. Zmokne ti písemka. Už se rozmazává.“

Rozepnula školní brašnu, nacpala test dovnitř, zacvakla přezky.

„Rozmazává, jasně, protože jste ji počmáral litrem červeného inkoustu,“ řekla a vstala ze schodů. „Fakt litrem.“

„Snažil jsem se ti pomoci. Abys pochopila, kde děláš chyby. Pak je totiž už nebudeš opakovat. To je celé.“

„Jenže já nechápu ani ty otázky, pane Bottsi. Jak mám potom znát odpovědi?“ Začala sestupovat se schodů, dole se však zastavila a otočila se. „Ale vy mi pomůžete.“

„Ano, Amando. Pomůžu.“

„Pane Bottsi?“

Vstal. „Ano?“

„Hlavně ať vás nikdy ani nenapadne prodávat ty zatracené opice z kokosu.“

„Nic takového skutečně nemám v plánu.“

„Slibte mi to.“

„Ovšemže. To mohu slíbit. Rozhodně. Ale jenom když mi ty slíbíš, že už za mnou nebudeš chodit domů.“

„Možná,“ prohodila tenkrát a pokrčila rameny. Pak odběhla po chodníku domů. Dělili je od sebe čtyři parcely.

Zatímco teď čekal v kuchyni, jestli se neozve zaklepání na zadní dveře, pozoroval rybičky v akváriích. Automatický spínač právě rozsvítil světla. Hejno osmi teter neonových se míhalo sem a tam za sklem. Bez možnosti volby, příležitosti a v omezeném prostoru měly ve své nicotnosti zvláštní druh svobody. Jejich jediným úkolem bylo existovat. „Vím, že máte hlad,“ zašeptal. „Minutku, moji malí kamarádi. Minutku.“ Napínal uši, aby zachytil dívčiny kroky, ale přes hučení vodních filtrů nic neslyšel. Zhluboka se nadechl, ucítil